

מז

וְאֵת אֶחָד עֶשֶׂר יְלָדָיו (ל"ב, כג)

"ודינה היכן היתה? נתנה בתיבה ונעל בפניה, שלא יתן בה עשו

עיניו" (רש"י)

לקמן מפרש רש"י⁵⁰, שעם כל שבט נולדה אחות תאומה. יש לשאול, אם כן: מדוע מקשה רש"י כאן רק על דינה ("ודינה היכן היתה"), והרי שאלה זו נשאלת על כל התאומות שנולדו עם השבטים?

ויש לומר:

בפרשת בראשית⁵¹ פירש רש"י, שהמלה "את" באה לרבות אחות תאומה (והמלים "את קין... את אחיו את הבל" באות לרבות שלוש תאומות שנולדו עם קין והבל).

לפי זה ניתן לפרש גם כאן: המלה "את" ("ואת אחד עשר ילדיו") באה לרבות את האחיות התאומות, כלומר שאותן לקח יעקב יחד עם השבטים, כך שאין מקום לשאלה מדוע לא נזכרו; ולכן התמיהה היא רק על דינה, שלא היתה אחת מתאומות אלו.

(לקו"ש ח"ה ע' 263)

מז

וַיִּנָּתֵר יַעֲקֹב לְבָדוֹ (ל"ב, כה)

במדרש נאמר על פסוק זה⁵²: "מה הקב"ה כתוב בו 'ונשגב ה' לבדו'⁵³,

אף יעקב 'ויותר יעקב לבדו'."

50. לה, יז.

51. ד, א"ב.

52. ב"ר פע"ז, א.

53. ישעי' ב. יז.

ואילו בגמרא נאמר⁵⁴: "נשתייר על פכין קטנים; מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם".

בפשטות, שני פירושים אלו מנוגדים זה לזה לחלוטין: לפי המדרש מתאר הכתוב את יעקב בדרגה נעלית מאוד – בדוגמת המצב באחרית הימים (שעליו נאמר "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא"); ואילו לפי הגמרא, הפסוק מתאר כיצד יעקב נשאר מעברו השני של הנהר כדי להביא "פכין קטנים", שחשיבותם מועטת ביותר⁵⁵.

אבל בעומק העניין שני הפירושים עולים בקנה אחד, כי דוקא העובדה שיעקב היה בדרגת "ונשגב ה' לבדו" היא שהביאה אותו לעסוק ב"פכין קטנים" ופחותים:

הבעל שם טוב מפרש⁵⁶, שהסיבה לכך שצדיקים "חביב עליהם ממונם יותר מגופם" היא לפי שבממונו של יהודי ישנם "ניצוצין קדישין השייכים לשרש נשמתו", ועל היהודי לברר ולזכך אותם ולהעלותם לקדושה.

ולפי הכלל "כל הגבוה גבוה ביותר יורד למטה מטה ביותר"⁵⁷ – נמצא, שככל שהדבר נחות יותר במעלתו ("פכין קטנים") מסתתרים בו ניצוצות קדושה גבוהים ונעלים יותר; ולכן נשאר יעקב לצורך ה"פכין קטנים", כדי לזכך ולהעלות את ניצוצות הקדושה הנעלים הטמונים בהם⁵⁸.

אלא שכדי להצליח בפעולה זו – להגיע אל הניצוצות הנמצאים במקומות השפלים והנחותים ביותר – יש צורך בכוח מיוחד מהקב"ה עצמו, שלפניו אין הבדל בין הדרגות הגבוהות לנחותות ("כחשכה כאורה"); ולכן נדמה יעקב באותה שעה לקב"ה בעצמו שנאמר בו "ונשגב

54. חולין צא, א, והובא בפרש"י עה"ת כאן.

55. וראה בכלי יקר, שהדבר מורה על ירידה רוחנית ביעקב, ולכן פגע בו שרו של עשו. ועיין גם באור תורה להמגיד ממעזריטש (קיא, א).

56. כתר שם טוב סי' ריח.

57. שערי אורה ד"ה יביאו לבוש מלכות פרק יב ואילך. פרק לב ואילך. ובכ"מ.

58. ראה גם על-דרך הקבלה במאורי אור אות פ' ס"נ.

ה' לבדו", שכן כדי לברר ולהעלות את הניצוצות שב"פכין קטנים" הוא נזקק לכוח שבא מ"ה' לבדו".
(לקו"ש חט"ו ע' 281 ואילך)

יז

**לֹא יַעֲקֹב יֹאמַר עוֹד שְׁמִי כִּי אִם יִשְׂרָאֵל כִּי שְׂרִיתָ עִם
אֱלֹהִים וְעַם אֲנָשִׁים וְתוֹכֵל (לֵב, כט)**

מכיוון שכל יהודי נקרא בשם "ישראל" (ואפילו אם חטא ח"ו "ישראל הוא" ⁵⁹), מובן שיש בו כוח זה של "שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל", כלומר שביכולתו לנצח – כמו יעקב אבינו – הן אנשים והן מלאכים.

מכאן יש ללמוד – על דרך הצחות – שיהודי אינו יכול להצטדק על מעשיו השליליים בטענה שהדבר אינו באשמתו, מאחר שהמלאך החליט עוד לפני לידתו אם יהיה "חכם או טיפש" ⁶⁰ – שהרי בכוחו של כל יהודי לגבור גם על מלאך, וגם אם המלאך הכריז עליו שיהיה טיפש, בכוחו וביכולתו לשנות את הדבר ולהיות חכם! ...
(התוועדויות תשד"מ ח"ב ע' 947)

יח

**וַיִּקְרָא יַעֲקֹב שֵׁם הַמָּקוֹם פְּנִיאל כִּי רָאִיתִי אֱלֹהִים פָּנִים אֶל
פָּנִים וַתִּנָּצֵל נַפְשִׁי. וַיִּזְרַח לוֹ הַשָּׁמֶשׁ בַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת פְּנוּאֵל
(לֵב, לא-לב)**

הקשו המפרשים: מהו הטעם לשינוי שם המקום בכתוב – בתחילה "פניאל" ביו"ד ואחר-כך "פנואל" בוא"ו?

59. סנהדרין מד, רע"א.

60. נדה טז, ב.